

ТРАНСФОРМАЦІЯ АНТИЧНОЇ ТЕМИ ПОКАРАННЯ ЗА ЗЛОЧИН У ТРАГЕДІЇ Ж. ЖИРОДУ «ЕЛЕКТРА»

Сюжет міфу про Атридів і тема неминучого покарання за злочин були широко розповсюджені в Античності. З величезної кількості грецьких трагедій про вбивство Агамемнона і смерть Клітемнестри від руки Ореста повністю збереглася і дійшла до нас уславлена «трагічна тріада» – трилогія Есхіла «Орестея», «Електра» Софокла та однойменна драма Евріпіда.

Есхіл в «Орестей» дав нове трактування архаїчного закону кровної помсти. Він уперше звів оцінку поведінки людини, яка перевірялася нормами вищої об'єктивної закономірності, втіленої в понятті справедливості, на вищий щабель, ніж індивідуальне право на помсту.

«Електра» Софокла значно відрізнялася від Есхілових «Хоефор» за розробкою теми. Для його героїв право на покарання за злочин було природним, невід'ємним та органічним, саме тому Софокл зосередив усю увагу на переживаннях Електри.

Евріпід відкинув традиційну героїку старовинних переказів. Головне питання автор сформулював зовсім по-сучасному: якою мірою людина має право бути суддею чужих гріхів?

Незважаючи на низку художніх відмінностей та особливостей розкриття характерів головних дійових осіб, незмінним у античних драматургів залишався основний зміст образу Електри – її жага помсти убивцям батька та очікування Ореста, який має звершити правосуддя. Кожен з авторів у силу індивідуального дару та особливостей світогляду намагався осягнути одвічні закони моралі, трансформуючи архаїчний міф.

У «Електрі» (1937) Ж. Жироду, єдиній драмі, названій самим автором трагедією, драматург не просто зберіг ключові моменти античного сюжету, але й сконденсував і переосмислив твори геніальних античних попередників. Дотримуючись тисячолітніх традицій, Жироду водночас наповнив образ

Електри новим змістом: вона стала символом одержимості, безкомпромісності, непідкупної справедливості, жінкою з «довгою пам'яттю», народженою, щоб позбавити світ від «тупого сонного егоїзму».

Непримиренна Електра Жироду мотивує необхідність покарання Клітемнестри та Егісфа так: не можна забувати злочини, які підривають моральні устої, розбещують народ. Замовчування та компроміс роблять оточуючих нікими співучасниками, тому вона ладна відстоювати справедливість, навіть якщо задля цього доведеться скоїти новий злочин, нове криваве вбивство.

Пафос високої трагедії Жироду буде підхоплений сучасниками – у 1942 році у такому ж ключі Ж.-П. Сартр у «Мухах» та Ж. Ануй в «Антигоні» розглядатимуть питання відповідальності

Отже, Жироду не обмежився аналізом особистих причин і наслідків одержимості Електри. Традиційне в Античності питання про правомірність помсти драматург переніс в іншу площину: окрема людина та цілі народи обирають власну долю і розплачуються за свій вибір. З огляду на глобальні історичні події першої половини ХХ століття питання про моральну відповідальність окремої особистості та нації в цілому було надзвичайно актуальним, а трагедія Жироду «Електра» стала геніальним передбаченням недалекого майбутнього.